

VEŘEJNÁ SPRÁVA

ČTRNÁCTIDENÍK VLÁDY ČESKÉ REPUBLIKY

WWW.MVCR.CZ/VESPA

CENA 23 Kč

25/2010

Šťastné Vánoce

10 Konec projektu se blíží?

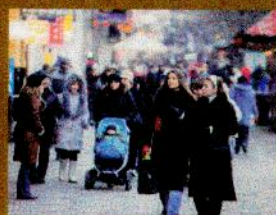
Tak to je teprve začátek!

16 Rozpočtový proces

22 Bezpečné město

10

16

22

Úloha samosprávy v otázce ochrany zájmových zvířat

Dějiny člověka jsou neodmyslitelně spjaty se životem zvířat. Po celou dobu je to však vztah převážně exploatující, někdy až devastující. V posledních desetiletích sice dochází k posunu lidského myšlení, nicméně je stále nutné zlepšovat ochranu zvířat posilováním lidské ohleduplnosti a soucitu, a to jak ve vztahu k volně žijícím zvířatům, tak zvířatům hospodářským i zájmovým. Právě těm se budeme věnovat v následujícím textu. V daném vztahu totiž významnou roli sehrávají orgány státní správy i samosprávy, když je zapotřebí zvyšovat důraz na dodržování příslušných právních předpisů, stejně jako sledovat činnost nevládních organizací.

TEXT RNDr. Šárka Brychtová, Ph.D.; PhDr. Miloš Charbuský, CSc.
Univerzita Pardubice, Fakulta ekonomicko-správní,
Ústav veřejné správy a práva

FOTO Radoslav Bernat

Vývoj vztahu evropského člověka ke zvířatům prošel poměrně složitým procesem. Podle Erazima Koháka proběhl ve třech hlavních etapách:

- V období středověku převládala představa zvířete jako níže postaveného bližního. Lidé žili se zvířaty v blízkém vztahu, sdíleli s nimi obydlí, dávali jim jména, ale zároveň s nimi zacházeli velmi krutě a bezcitně. V podstatě je využívali stejně bezohledně jako vrchnost své poddané. Toto zacházení odpovídalo i křesťansko-židovské náboženské tradici, která je nositelkou předpokladu, že příroda a zvířata představují nižší svět, který byl stvořen, aby sloužil člověku.
- V novověku se zformovala představa zvířete jako suroviny. Kromě jiných faktorů k tomu přispěla racionalistická filozofie R. Descarta, zejména jeho extrémní názor, že zvířata nemají žádné vědomí a nejsou tudíž nic jiného nežli pohyblivé stroje. Navíc průmyslová revoluce zrušila každodenní, bezprostřední vztah člověka a zvířete, takže zvíře ztratilo i ten minimální nárok na ohled.
- Až demokratická revoluce přinesla myšlenky soucitu a omezování uspořádání společnosti na vyšší a nižší. Zvířata začala být vnímána jako subjekty, nikoli jako stroje či nástroje. Rozšiřuje se názor, že zvířata jsou cítící, rozumné bytosti s fyziologií a procesy velmi podobnými člověku.

Na úseku práva dochází k prvním významným změnám v 17. století. První zákon proti týrání zvířat byl přijat v britské kolonii Massachusetts v roce 1641 a zakazoval týrání nebo surovosti na zvířecích tvorech, jež se chovají pro užitek člověka. V Evropě vstoupily první zákony na ochranu zvířat v platnost v Anglii v roce 1822, kde také o dva roky později vznikla první organizace na ochranu zvířat (Královská společnost pro prevenci krutosti na zvířatech). Byla to inspirace pro další evropské státy, takže se v nich do konce 19. století objevily obdobné společnosti. Již tehdy získaly tisíce

členů a začaly ovlivňovat kurs společenských změn i politické legislativy. Vztah člověk – zvíře je jedním z etických dilemat současného světa. Dá se na něj nahlížet ze tří hledisek:

- utrpení zvířat je nezbytné pro rozvoj lidstva a v zájmu lidského pokroku;
- utrpení zvířat je neobhajitelnou, neetickou a bezohlednou diskriminací jiných živočišných druhů a neoprávněného nadřazeného postavení člověka vůči přírodě;
- třetí pohled je hledání kompromisu mezi zajištěním skutečných potřeb lidstva a základními potřebami ostatních živočichů.

Právě tento postoj začíná převažovat v euroatlantickém civilizačním okruhu, i když ani zde nenachází ve všech státech bezpodmínečné pochopení.

Práva a ochrana zvířat v České republice

Za výrazný mezník v novodobé historii České republiky v otázce ochrany zvířat lze považovat začátek devadesátých let 20. století, neboť začala již zcela otevřeně zaznívat ostrá kritika stavu tehdejší ochrany zvířat v rámci československé federace. Až na několik ojedinělých a beznadějně přeplněných útulků a množství stejně nevyhovujících domácích depozitů v podstatě neexistovala fyzická ochrana týraných, nemocných a opuštěných zvířat.

Teprve v roce 1992 byl přijat zákon o ochraně zvířat. Ve stejném čase začalo i vysílání osvětového pořadu *Chcete mě?* v televizi. O rok později vznikla Ústřední komise pro ochranu zvířat a v roce 1994 jedna z našich nejvýznamnějších nevládních, neziskových organizací se statutem nadace – Nadace na ochranu zvířat.⁹⁾ Následně byla u nás založena celá řada nadací a organizací pro ochranu zvířat – například Cibela, Děti Země, Hnutí Different Life – práva zvířat, Nadační fond Psí duše, Nadace otevřená dlaň, Ochrana fauny, Společnost pro zvířata, Svoboda zvířat, Liga na ochranu zvířat ČR.

Vědomí o důležitosti popisované problematiky vedlo k vytvoření stavu, kdy soubor právních předpisů zabývajících se ochranou zvířat je v České republice poměrně rozsáhlý. Přitom je všeobecně přijímáno jejich rozdělení na takzvanou přímou a nepřímou ochranu zvířat proti týrání.

- **Přímá ochrana** zahrnuje ochranu zvířat vymezenou právními předpisy, které vymezují, zakazují a postihují činnosti považované za týrání zvířat.
- **Nepřímá ochrana** zvířat proti týrání zahrnuje ochranu zvířat, kterou vymezují předpisy upravující zacházení se zvířaty a ochranu jejich pohody a zdraví. Hlavním cílem předpisů není ochrana proti týrání, svým obsahem přesto k ochraně přispívají. Upravují veterinární a rostlinolékařskou péči, chov zvířat, krmiva, ochranu přírody, krajiny, životního prostředí a veřejného zdraví, myslivost, rybářství, zoologické zahrady, obchod se zvířaty a jejich drezúru, léčivé a chemické látky. V neposlední řadě sem patří i dohody a smlouvy s Radou Evropy, neboť vytvářejí základ předpisů pro ochranu zvířat v Evropském společenství a jsou v obecných zásadách i součástí našich předpisů.¹⁰⁾

O orgánech ochrany zvířat pojednává část šestá, zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů. Mezi tyto orgány patří:

- Ministerstvo zemědělství spolu s Ústřední komisí pro ochranu zvířat;
- orgány veterinární správy;
- ústřední orgány státní správy a Akademie věd České republiky, pokud do okruhu jejich působnosti spadá předmět činnosti právnických a fyzických osob, které provádějí pokusy na zvířatech;
- Ministerstvo vnitra a Ministerstvo obrany v rámci své působnosti;
- úřady obcí s rozšířenou působností;
- působnost na úseku ochrany zvířat vykonávají též ve vymezeném rozsahu obce.

Úloha samosprávy při ochraně zájmových zvířat v České republice

V naší společnosti se těší největšímu zájmu psi. Ti také mají určité až privilegované postavení v dějinách ochrany zvířat v Evropě. Právě jim budeme věnovat pozornost, a to ve vztahu k úloze obce, jež má zcela nezastupitelné postavení.

Obec totiž disponuje určitými pravomocemi ve vztahu k opuštěným zvířatům a útulkům pro zvířata. Může obecně závaznou vyhláškou upravit pravidla pro pohyb psů na veřejném prostranství a vymezit prostory pro volné pobíhání psů. Současně v prvním stupni projednává správní delikty, dojde-li k porušení povinnosti stanovené v obecně závazné vyhlášce obce.

Podle platných předpisů jsou obce povinny se postarat stejně jako o každou nalezenou nebo ztracenou věc,¹¹⁾ i o zvířata bez pána. Nejčastěji se jedná právě o toulavé a opuštěné psy. Dále na základě podnětu krajských veterinárních správ obce zajišťují technicky buď náhradní umístění týraného zvířete, popřípadě jeho odebrání a náhradní péči o něj, nejčastěji v útulku. Pravomoc rozhodovat o uvedených případech mají pouze obce s rozšířenou působností ve správním řízení, které je vyvoláno podnětem příslušné krajské veterinární správy. Tento postup je volen proto, že pracovníci úřadů obcí více znají místní prostředí a mohou lépe posoudit situaci.

Povinnosti a pravomoc obce při ochraně zvířat

Obce mohou zřizovat obecní útulky pro zvířata, ale mohou také na základě smlouvy využít umístění do soukromých útulků nebo takových, které mohou provozovat například i zájmové organizace. Útulek musí splňovat podmínky uvedené v zákonu č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, a být pod dozorem místně příslušné veterinární správy. Provozovatel útulku musí splňovat podmínky o obhospodařování majetku příslušné obce, musí proto mimo jiné vést evidenci o příjmu, ale i o výdeji zvířete; komu a za jakých podmínek bylo zvíře svěřeno na jeho žádost. V této souvislosti je třeba připomenout velice prospěšnou změnu v zákoně o policii, na jejímž základě může policie od 1. 1. 2009 vstupovat na pozemky a do chovatelských zařízení, kde je důvodné podezření z toho, že zde dochází k týrání zvířat.

Dále mají obce možnost podle ustanovení § 24 odst. 2 zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, obecně závaznou vyhláškou upravovat pravidla pro pohyb psů na veřejném prostranství a vymezit prostory pro volné pobíhání psů, včetně vymezení pravidel pro označování všech psů v obci a evidenci jejich chovatelů. Obecná vyhláška je přijímána a schvalována zastupitelstvem.

Obec se tedy musí postarat o všechna ztracená a opuštěná zvířata, která se vyskytnou v jejím katastru. Pokud se majitel o zvíře nepřihlásí do šesti měsíců od jeho převzetí obcí, stává se zvíře majetkem obce. V opačném případě má obec právo požadovat od majitele úhradu nákladů vynaložených na péči o zvíře.

Pravomoci obcí v této oblasti vymezuje § 13b zmíněného zákona, podle něhož může obec k regulaci populace toulavých a opuštěných zvířat také provádět:

- informační, osvětové a jiné účelově cílené preventivní aktivity zaměřené na prohloubení odpovědného chování člověka k zvířatům, zejména k zvířatům v lidské péči;
- finanční nebo jiné zvýhodnění osob, které se ujaly péče o toulavé nebo opuštěné zvíře, zejména psa nebo kočku;
- odchyt toulavých a opuštěných zvířat osobou odborně způsobilou k výkonu této odborné veterinární činnosti podle veterinárního zákona;
- podporu činnosti k uskutečnění regulace populace omezováním nekontrolovaných zdrojů potravy a neplánovaného rozmnožování psů a koček podporováním jejich sterilizace.

Obecní útulky, jejich rozdělení a financování

Útulek by měl být tedy oním zařízením, kde je o zvířata dobře postaráno, dbá se na povinnou vakcinaci a je vedena správná evidence. Musí spolupracovat s orgány státního veterinárního dozoru a zvířata jsou z nich vydávána pouze do dobrých rukou. Jak je to v praxi?

Problematika je poměrně rozsáhlá, ale pokusme se ji stručně postihnout. Obecně se dají útulky rozdělit do několika skupin:

- **útulky městské** (obecní), vybudované a spravované městem či obcí, často městskou policií. Tyto útulky obvykle fungují nejlépe, jsou zajištěné a financované z rozpočtu města či obce, některé (převážně ve větších městech) mají i placené stálé zaměstnance;
- **útulky zřízené a spravované právnickou osobou** (spolkem či organizací ochrany zvířat). Kvalita těchto útulků je různorodá, záleží

na možnostech finančních i personálních. Často mívají smlouvu s městem nebo obcí, která k nim posílá nalezená zvířata a platí určitou sumu na péči o ně, některé si však finance zajišťují samy podle svých možností;

■ **útulky soukromé.** Zde je rovněž kvalita velmi různorodá, závislá na finančních možnostech, celkově v těchto útulcích bývá nejvíce problémů. Také tyto útulky mívají smlouvu s obcí, často jsou závislé čistě na sponzorských darech a dobročinnosti.

Pokud jde o způsob financování, mají útulky různé možnosti a zdroje:

- jsou zřízené a plně financované městem či obcí;
- mají uzavřenou smlouvu s obcí, která platí za pobyt zvířete nalezeného na jejím území;
- jsou financované čistě ze soukromých zdrojů a z darů.

Obecní útulky, praxe a problémy

Problémem často bývá snaha obcí vyhnout se povinnosti postarat se o bezprizorní zvířata na svém území a neochota dávat na péči o ně jakékoliv peníze z rozpočtu obce a věnovat tomu čas a energii. Jako vše, i to je především v lidech. Zvláště v menších obcích záleží na členech zastupitelstva. Často musí nadace a ochránci zvířat v některých konkrétních případech vyvíjet na obce nátlak a nutit je k plnění zákonných povinností i v této oblasti. Zásadním problémem mnoha útulků jsou také finance a velká nejistota jejich dalšího zabezpečení, závislost na podpoře sponzorů a drobných dárců. Z toho potom vyplývají nedostatky v péči o zvířata, pokud jde o výživu, ubytování či veterinární péči.

Problémem bývá také zajištění všech potřebných povolení a dokumentů (veterinární správa, stavební úřad) a přesná evidence zvířat. Často jen nadšení nestačí a shromažďování velkého počtu zvířat, o které již není možné se za stávajících podmínek a z omezených zdrojů kvalitně postarat, je častou bolestí především soukromých útulků. Z toho důvodu nejsou někdy útulky ochotné brát psy z jiných regionů nebo od soukromých nálezců, spolupracují jen prostřednictvím obce a policie.

Česká republika však ve srovnání s jinými státy v péči o bezprizorní zvířata celkově nezaostává. Dokonce se dá konstatovat, že ve srovnání zejména s některými východoevropskými zeměmi, ale například i s Itálií, je ochrana zájmových zvířat u nás na lepší úrovni. O vztahu naší populace k těmto zvířatům svědčí, že Česká republika má největší počet psů na počet obyvatel v celé Evropě.

Útulky v Pardubickém a Královéhradeckém kraji, jejich fungování, spolupráce se samosprávou

Vliv ekonomické krize na zhoršování situace v útulcích

Podle Nadace na ochranu zvířat je vliv krize výrazný. Žádosti o pomoc přicházejí právě z nejméně prosperujících regionů naší republiky, především z Moravskoslezského kraje, zvláště z Ostravska nebo ze Severočeského kraje. Útulky jsou přeplněné, kotce často nestačí a zvířata uvázaných či vypuštěných v blízkosti útulků přibývá (Tabulka 1).

Na jaře 2010 bylo provedeno studenty Fakulty ekonomicko-správní Univerzity Pardubice dotazníkové šetření v útulcích Pardubického a Královéhradeckého kraje. Bylo zaměřeno na vyhodnocení aktuální situace útulků v řešeném území. Analýza vychází z vlastního pozorování a informací, které poskytli pracovníci útulků. Pro šetření byl vypracován dotazník, zpracovaný do šesti okruhů. Každý z okruhů byl zaměřen na jedno téma: veřejná správa na úseku ochrany zvířat, organizace na úseku ochrany zvířat, zvířata ve sledovaném útulku, údaje o útulku, personál, finance. V dotazníku byly voleny tři typy otázek: uzavřené, s předem nabídnutými možnostmi; polouzavřené s kombinací nastavených odpovědí a prostoru pro vlastní komentář; otevřené se snahou získat vlastní pohled a názor dotazovaného pracovníka útulku.

Útulky v Pardubickém kraji

Výsledky v obou zkoumaných krajích byly v podstatě srovnatelné a v daných souvislostech se dá usuzovat na určitý všeobecný trend při ochraně zvířat a vztahu obcí k této problematice v rámci ochrany zájmových zvířat. Z tohoto důvodu uvádíme podrobnější údaje pouze o Královéhradeckém kraji. Menší nuance obou krajů a zároveň shrnující závěry uvádíme až v závěrečném komentáři výzkumu.

Tabulka 1: Vybraná data o útulcích v ČR (k 1. 7. 2009)

Počet útulků v ČR schválených a pravidelně kontrolovaných Krajskou veterinární správou	111
Počet soukromých útulků (financovaných majiteli)	odhady se pohybují spíše v jednotkách (v každém kraji se pravděpodobně takový najde)
Celkový počet zvířat v útulcích	zhruba 4 500
Průměrný počet zvířat v útulcích	40 (rozpětí je poměrně velké, některé známé útulky mají i přes 100 zvířat)
Meziroční nárůst v letech 2008–2009	30 %
Tradičně největší nápor	prázdniny a Vánoce

Zdroj: vlastní zpracování podle údajů Nadace pro ochranu zvířat

Útulky v Královéhradeckém kraji

V Královéhradeckém kraji se nachází devět útulků pro toulavé a opuštěné psy a několik zachytných stanic a kotců (Tabulka 2).

■ Veřejná správa a ochrana zvířat

Všechny útulky, ve kterých proběhlo dotazníkové šetření, označily úlohu státní správy a samosprávy v oblasti ochrany zvířat za ne zcela uspokojivou.

Za hlavní nedostatky se považuje především:

- nedostatečná činnost orgánů veřejné správy;
- malá spolupráce a propojenost orgánů veřejné správy;
- vyhýbání se povinností (především u malých obcí);
- problémy s evidencí zvířat;
- nedostatečná kontrola dodržování právních předpisů a mírné postihy za jejich porušení.

■ Kontakty s organizacemi na úseku ochrany zvířat

Většina sledovaných útulků se nezajímá o činnost nevládních organizací

Tabulka 2: Seznam útulků v Královéhradeckém kraji

Název útulku	Město/obec	Okres
Útulek pro psy Hradec Králové	Hradec Králové	Hradec Králové
Psí útulek Smiřice	Smiřice	Hradec Králové
Azyl Skřivany	Skřivany	Hradec Králové
Občanské sdružení MÍSTO v Nové Pace	Nová Paka	Jičín
Městský útulek pro psy Broumov	Broumov	Náchod
Útulek Hronov	Hronov	Náchod
Psí domov Lukavice	Lukavice	Rychnov nad Kněžnou
Psí útulek Nový Svět Dvůr Králové n/L	Dvůr Králové n/L	Trutnov
Útulek pro opuštěné a zatoulané psy města Trutnova	Trutnov	Trutnov

* Pozn.: Soukromý azyl Skřivany je jedním z příkladů lidského nadšení a obětavosti. Za dobu existence tohoto útulku zachránili majitelé stovky zvířat. Jedná se ovšem o azyl soukromý, dotovaný z vlastních zdrojů majitelů. Umožňuje jim to i skutečnost, že obec Skřivany od nich nevyžaduje placení poplatků za psy, přičemž kapacita azylu je kolem třiceti zvířat.

Zdroj: Dernerová, I.: Úloha státní správy a samosprávy v otázce ochrany zvířat v ČR. Bakalářská práce. Fakulta ekonomicko-správní Univerzity Pardubice, 2010.

a nevyvíjí tudíž s nimi žádnou spolupráci. Zmíněny však byly alespoň Svoboda zvířat a Liga na ochranu zvířat.

■ Údaje o útulcích

Co se týká obsazenosti zařízení, všechna jsou téměř nebo úplně zaplněna. Současná kapacita nestačí často na množství bezprizorních zvířat – nedostatečná kapacita je tak jedním z největších problémů.

Pokud jde o personální zabezpečení, je počet stálých zaměstnanců velmi nízký (1–2 nebo žádný). Dobrovolníků je velmi málo. Některé útluky odmítají venčení psů širokou veřejností (špatný vliv cizích lidí, nebezpečí útoku), jiné ho naopak vítají, neboť usnadňuje předcházení možnému stresu z prostředí útulku a urychluje možnost rychlejšího osvojení psa.

■ Zvířata v útulcích

Podle výsledku šetření se přibližně 47 % zvířat dostává do útulku v zanedbaném stavu, 40 % v dobrém nebo uspokojivém stavu a 13 % ve velmi zuboženém stavu. Asi 68 % zvířat si zvykne za několik dní, 18 % okamžitě, 12 % za několik měsíců a dvě procenta si nezvyknou nikdy. Výzkum odhalil, jaké procento v útulcích zaujímají psi v závislosti na své povaze, věku, zdravotním stavu. Zabýval se i termínem těžce zvladatelní psi. Jde o zvířata, která byla například týrána a jejich obranné reakce mohou být agresivní. Zkušený chovatel však obvykle může takového psa zvládnout. Pojem je tedy spíše relativní a je použit ve vztahu k méně zkušeným potenciálním chovatelům.

■ Financování útulků

Získat informace o financích bývá obvykle nejsložitější záležitostí. Některé útluky, především soukromé, nemají přesný přehled o svých výdajích a příjmech mají málo. Nedostatek finančních prostředků a nejistota dalšího fungování je pochopitelně největším problémem téměř všech útulků. Často jsou závislé na sponzorech a menších dárkách. Městské útluky mají v této oblasti jistou výhodu z důvodu financování z městského rozpočtu.

Největším zdrojem finančních prostředků jsou poplatky od obcí, s nimiž má útulek uzavřenou smlouvu (45 %), další výrazný zdroj představují finanční prostředky od zřizovatele (37 %), 15 % tvoří sponzorování a dary, tři procenta soukromé zdroje a granty nejsou využívány.

■ Další zjištění

Z vyhodnocení dotazníkového šetření dále vyplývá, že mezi značné problémy útulků se řadí také nedostatek financí, nedostatečná kapacita útulků, malý počet dobrovolníků, špatná identifikace psů a šíření nepravdivých informací.

Shrnutí, komparace, závěry

Legislativa a ochrana zájmových zvířat v útulcích

Pozitivní aspekty formální

Pracovníci jednotlivých útulků v obou krajích se v podstatě shodují na přijatelné legislativě, která odpovídá až na jednu výtku (viz níže) legislativě vyspělých západních zemí.

Negativní aspekty formální

Výtku mají v podstatě především k právnímu postavení zvířete jako věci. Někteří jsou ostře proti, jiní si uvědomují, že je tím zajištěna alespoň částečně základní ochrana zvířete.

Pozitivní aspekty neformální

Ochota plnit platné předpisy závisí často na pracovnících samosprávy. V některých obcích je jejich přístup k povinnostem velmi dobrý.

Negativní aspekty neformální

Právních předpisů na ochranu zvířat je dostatek, ale realita je často jiná. Kde není žalobce není ani soudce. Lidé často nejsou postihováni za špatné zacházení se zvířaty nebo jsou postihováni nedostatečně.

Míra shody

Na nedostatečné postihy za týrání zvířat je míra shody vysoká. U právního postavení zvířete již situace není tak vyhrčená, ale i tak je poměrně velká kompatibilita u pracovníků útulků za změnu právního postavení zvířete z věci na živého tvora – v současné době také probíhá petiční akce.

Útluky v obcích a jejich spolupráce

Pozitivní aspekty formální

Spolupráce útulků s obcemi je po formální stránce podle řady pracovníků útulků na dobré úrovni. V ČR existují desítky městských a obecních útulků, které z velké části zajišťují financování a chod útulku.

Negativní aspekty formální

Podle řady pracovníků útulků je však spolupráce na nedostatečné úrovni; stěžují si na malou spolupráci a propojenost orgánů veřejné správy, na vyhýbání se zákonným povinnostem, především v malých obcích.

Pozitivní aspekty neformální

Šetření prokázalo, že obce zajišťují náhradní péči zatoulaným či opuštěným zvířatům. Často jsou ochotny útulek podporovat a spolupracovat s ním.

Negativní aspekty neformální

Problémem často bývá snaha obcí vyhnout se zákonné povinnosti⁶⁾ postarat se o bezprizorní zvířata ve svém regionu a nechota dávat na péči o ně jakékoliv peníze z rozpočtu obce a věnovat tomu čas a energii. Jako vše, i toto je především v lidech, zvláště v menších obcích velmi záležitostí na lidech v zastupitelstvu. Často musí nadace a ochránci zvířat v některých konkrétních případech vyvíjet nátlak na obce a nutit je k plnění zákonných povinností i v této oblasti.

Míra shody

Kvalita spolupráce závisí na konkrétním městě/obci. S městy je spolupráce většinou lepší, obce se často vyhýbají problémům s toulavými a opuštěnými psy. Názory na spolupráci s obcemi se mohou velmi různit a její kvalita opět velmi záleží na složení zastupitelstev konkrétních obcí.

Spolupráce útulků s nevládními organizacemi

Pozitivní aspekty formální

Existuje celá řada nevládních organizací působících v oblasti ochrany zvířat. Některé z nich vypisují granty a projekty v sektoru ochrany. Jsou mezi nimi jak české, tak i zahraniční organizace.

Negativní aspekty formální

Většina zkoumaných útulků Pardubického i Královéhradeckého kraje neudala žádnou spolupráci s takovým typem organizace. V podstatě šetření žádnou spolupráci nezjistilo.

Pozitivní aspekty neformální

Pokud útluky spolupracují, tak s osvětovým pořadem *Chcete mě?*, vysílaným Českou televizí.

Negativní aspekty neformální

Samotné útluky s organizacemi spolupracují minimálně, kromě jiného udávají i důvody jiných cílů a jiného stylu práce.⁷⁾ Například, že většina finančních prostředků jde na propagaci a zviditelnění samotné organizace; naopak v útulku jde o záchranu konkrétního zvířete.

Míra shody

Míra shody je tu poměrně velká. Šetření neprokázalo žádnou významnější vadu spolupráce útulku a nevládní organizace.

Zvířata v útulku, chod útulku, celkový pohled

Pozitivní aspekty formální

Zájmová zvířata mají, vzhledem k zákonům, faktickou šanci na lepší život nebo aspoň na život, pokud se ocitnou opuštěná, bezprizorní nebo týraná. Téměř všechny útluky mají své internetové stránky, na nichž se snaží maximálně komunikovat s veřejností.

Negativní aspekty formální

Žádný, ani sebelepší moderní útulek, nenahradí lidskou smečku, se kterou jsou psi již tisíce let spjatí. Práce v útulku také není samozřejmě finančně lukrativní záležitostí.

Pozitivní aspekty neformální

Práce lidí v útulcích je příkladná, často velmi obětavá a je pozitivním příkladem lidskosti a přátelství lidí a psů. Dává mnoha zvířatům šanci na nové osvojení odpovědnějšími lidmi než byli jejich původní majitelé. Nacházejí se lidé, kteří dají psům nový domov nebo i ti, kteří útulkům pomáhají finančně, materiálně i fyzicky.

Negativní aspekty neformální

Města a obce se často brání zachraňovat staré a handicapované psy, kteří vyžadují zvýšenou péči i lepší veterinární péči a tudíž větší finanční zabezpečení. Není výjimkou tajné stěhování zvířat do katastru jiné obce nebo dokonce utrácení zdravých psů. V současné době se útluky setkávají spíše s bezohledností lidí, než ochotou zvířatům pomoci.

Míra shody

Pracovníci útulků se shodnou na faktech o zvířatech, chodu útulků i problémech. Většina zvířat je zcela bezproblémových, tedy vhodných k oka-

mžitému umístění. Množství opuštěných zvířat, však obvykle převyšuje množství lidí ochotných jim věnovat individuální péči a domov.

Financování útulků

Pozitivní aspekty formální

Nejdůležitějším zdrojem příjmů jednotlivých útulků jsou poplatky od obcí, se kterými má útlek uzavřenou smlouvu, a poplatky od zřizovatele. V obou krajích je tento podíl velmi vysoký. V Pardubickém kraji tvoří kolem 90 %; v Královéhradeckém asi 82 %. Ostatní zdroje tvoří sponzorování a dary od drobných dárců, eventuálně soukromé zdroje pracovníků útulků.

Negativní dopady formálních aspektů

Každý útlek má stanovenou denní částku pro pobyt zvířete v útulku. Tato částka se stanovuje podle příslušných norem. Obec, na jejímž katastrálním území je zvíře odchyceno a následně umístěno do útulku, je povinna tuto částku platit po celou dobu umístění psa.⁹⁾ Některé útluky mají stanoveny částky nejen pro obce, ale i pro fyzické osoby.⁹⁾ Denní částka na jednoho psa je různá, odvíjí se od stavu psa, velikosti, obvykle je stanovena v rozmezí 50 – 80 korun.

Pozitivní aspekty neformální

Podíl drobných dárců a sponzorů se pohybuje v rozmezí zhruba 10–20 %. Jedná se o nezanedbatelnou částku a je jistě pozitivním aspektem lidské solidarity a pomoci zvířatům zcela závislým na člověku. Na konkrétní zvířata v nouzi bývají pořádány sbírky, z kterých se financuje například veterinární ošetření psa, operace. Lidé pomáhají i materiálně a fyzicky, významnou pomocí je také venčení psů, které však mívá svá úskalí především v bezpečnosti a útluky jej využívají různě.

Negativní dopady formálních i neformálních aspektů

Přestože obce přispívají na nejnужnější provoz – financují krmení, očkování, odčervení, placené pracovníky mají jen velké městské útluky. Některé útluky dále mají nulovou spotřebu vody, elektřiny, většinou mají své studny, kotce nevytápějí. Všechny útluky mají pochopitelně finanční obtíže, obzvláště ty, které se snaží pomoci všem zvířatům.¹⁰⁾

Míra shody

Všechny útluky mají finanční potíže. Ve větších městech je obvykle situace lepší než v malých obcích. Ve městě bývá i stálý placený pracovník.

Závěr

Přes všechny nesporné úspěchy, přijaté zákony, vzniklé nadace a útluky zůstává ochrana zvířat, konkrétně psů, převážně na desítkách nadšenců, kteří pracují v útulcích či nadacích téměř zadarmo. Věnují jim svůj čas, energii i peníze, překonávají mnoho překážek, ať již nedostatek financí, nepřítel počasí a především bezohlednost lidí. Bez vhodné legislativy a spolupráce s obcemi by však ani toto nebylo možné. V České republice je více než sto útulků, téměř všechny mají zpracované a aktualizované webové stránky a snaží se tak alespoň tímto způsobem maximálně komunikovat s veřejností. Řada obcí své zákonné povinnosti plní, ale nejsou výjimkou případy, kdy se povinností plynoucím ze zákona snaží vyhnout. Ekonomické zájmy kladou mnohdy před zájmy etické, přestože ve většině případů není finanční zátěž na obec nijak velká. V malých obcích to však může být samozřejmě problém.

Souhrnně lze ochranu zájmových zvířat v České republice hodnotit jako poměrně dobrou, přestože problémů je dostatek a finanční těžkosti jsou neodmyslitelné. Bez zapálených a obětavých nadšenců by situace byla daleko horší a rovněž roli obcí v této oblasti v rámci jejich ekonomických možností lze hodnotit většinou pozitivně. V neposlední řadě se útluky mohou stát i zdrojem pracovních míst, na místě je i spolupráce se školami, dětskými domovy a řadou dalších institucí. Člověk, prostřednictvím i obcí a měst, by se neměl pro své ekonomické zájmy vzdávat svého poslání, které ve vztahu k zájmovým zvířatům může sehrát.

Poznámky:

⁹⁾ Jejimi zakladateli je paní M. Lund, Česká zemědělská univerzita v Praze, Mendlova zemědělská a lesnická univerzita v Brně a Veterinární a farmaceutická univerzita v Brně. Čestnou členkou správní rady Nadace je mediální tvář české ochrany zvířat paní Marta Kubišová.

¹⁰⁾ Významným zdrojem informací, kde jsou k dispozici nejdůležitější předpisy, jsou webové stránky Ministerstva zemědělství, sekce ochrana zvířat, kterou provozuje Ústřední komise pro ochranu zvířat. Dále jsou veškeré právní předpisy upravující přímo i nepřímo ochranu zvířat dostupné na adrese www.ochranazvirat.cz/275/29/cz/file.

¹¹⁾ Nakládání s opuštěnými a ztracenými zvířaty je upraveno v občanském zákoníku, protože v soukromoprávních vztazích mají zvířata postavení věci. Avšak ustanovení určené pro věci není pro ztracená a opuštěná zvířata zcela vyhovující. V případě zvláštní úpravy v zákoně č. 246/1992 Sb., která se chystá do budoucna, by měla být ztracená zvířata předávána přímo obci. Opuštěná nebo ztracená věc včetně zvířat, jak vyplývá z občanského zákoníku, patří do péče obce. Nálezce si tedy zvíře nemůže ponechat. Obec má povinnost se o opuštěná a ztracená zvířata postarat, a tedy má i hradit náklady spojené s péčí o zvířata v útulku. Obec mohou pro taková zvířata zřizovat útluky nebo uzavírat smlouvy o péči s útluky soukromými. Viz: PRCHALOVÁ, Jana. *Právní ochrana zvířat*. 1. vyd. Praha: Linde, 2009. s. 84.

¹²⁾ Erika Hnáťová a Hana Černá provedly šetření a zpracovávaly Pardubický kraj, Iva Dernerová provedla šetření a zpracovávala Královéhradecký kraj. Výzkum byl součástí jejich bakalářských prací. V Pardubickém kraji bylo v polovině roku třináct útulků pro opuštěná zvířata, v Královéhradeckém kraji devět.

¹³⁾ Při šetření v Pardubickém kraji dopadlo hodnocení lépe. Většina pracovníků útulků hodnotila spolupráci s obcemi a městy jako dobrou.

¹⁴⁾ V poslední době se, pravděpodobně i vlivem krize, situace s financováním útulků horší. Jsou zaznamenávány i takové jevy, kdy členové zastupitelstva po určité době uvažují o utrácení zcela zdravých psů v útulcích. Taková iniciativa byla zaregistrována například od starostky v Lanškrouně nebo místostarosty v Kutné Hoře. Je to přístup zcela nepřijatelný nejen z etického hlediska, ale je i protiprávní.

¹⁵⁾ Spolupráce s organizacemi by jistě mohla přinést určité výhody a představuje také jistou formu propagace. Zdá se být škoda, že útluky tuto šanci nevyužívají, ale pravděpodobně k tomu mají své důvody.

¹⁶⁾ Jak již bylo zmíněno výše, obce jsou ve snaze vyhnout se svým povinností někdy velmi vynalézavé. Snaží se například přemístit psa do jiného katastru nebo ho zbavit života.

¹⁷⁾ Jsou známy případy fyzické likvidace vlastního psa přímo v kotci útulku poté, co se původní majitel dozvěděl, že by měl za jeho odložení zaplatit.

¹⁸⁾ Příkladem je například soukromý útlek Psí domov Lukavice, který se stal útočištěm velkého množství zájmových i hospodářských zvířat. Má uzavřenou smlouvu s několika obcemi a je dohodnut o umístění psů asi s třiceti obcemi. Desítky zvířat obhospodařuje sama majitelka a několik dobrovolníků. Finanční problémy podobných útulků jsou značné. Je v podstatě obdivuhodné, že existují lidé ochotní zvířatům se takto věnovat a zachraňovat ta, která původní majitel bezohledně opustil.

Literatura:

- BRYCHTOVÁ, Š.: *Úloha municipalit v otázce ochrany týraných a opuštěných zvířat*. In: Aktuální otázky sociální politiky 2009 – teorie a praxe: Sborník příspěvků z vědecké konference s mezinárodní účastí. Univerzita Pardubice, 2009. s. 6–15. ISBN 978-80-7395-217-4.
- ELSHTAIN, J. B.: *Práva zvířat*. 2009. Dostupné na www.differentlife.cz/animalsright.htm.
- HARTL, K.: *Člověk a pes*. Naše vojsko, Praha 1988.
- *Interní materiály Nadace na ochranu zvířat v České republice*. 2009.
- JANDA, V.: *Krize dopadla i na zvířata, útluky jsou plné*. Deník. 29. července 2009.
- KOHÁK, E.: *Zelená svatozář*. 2. přepracované vydání. Sociologické nakladatelství Praha 2000. 204 s. ISBN 80-85850-86-9.
- MORELOVÁ, V.: *Zvířecí smysl*. National Geographic, březen 2008.
- PRCHALOVÁ, J.: *Právní ochrana zvířat*. 1. vydání. Linde, Praha 2009. 327 s. ISBN 978-80-7201-763-8.
- SINGER, P.: *Osvobození zvířat*. 1. vydání. Práh, Praha 2001. 259 s. ISBN 80-7252-042-3.
- *Tisková zpráva Státní veterinární správy České republiky z 11. 2. 2009*.

Bakalářské práce:

- ČERNÁ, H. (vedoucí BRYCHTOVÁ, Š.): *Ochrana zvířat v ČR: Problém legislativní, ekonomický, etický*. Bakalářská práce. Fakulta ekonomiko-správní Univerzity Pardubice, 2010.
- DERNEROVÁ, I. (vedoucí BRYCHTOVÁ, Š.): *Úloha státní správy a samosprávy v otázce ochrany zvířat v ČR (Královéhradecký kraj)*. Bakalářská práce. Fakulta ekonomiko-správní Univerzity Pardubice, 2010.
- HNÁŤOVÁ, E. (vedoucí BRYCHTOVÁ, Š.): *Úloha státní správy a samosprávy v otázce ochrany zvířat v ČR (Pardubický kraj)*. Bakalářská práce. Fakulta ekonomicko-správní Univerzity Pardubice, 2010.

Základní normativní předpisy

Zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů*. 15. 04. 1992, částka 50/1992, s. 1284.

Další zdroje:

www.ochranazvirat.cz

www.mze.cz

www.eurogroupporanimals.org

Desítky webových stránek městských i soukromých psích útulků, azylů, domovů, depozit. 2009, 2010.

Osobní jednání s pracovníky vybraných útulků Pardubického kraje a Královéhradeckého kraje a zastupiteli obcí, 2009, 2010.